

עין משפט ונר מצוה

פ א מיי פ"ח מה'ל אבות הטומאה הליצ' ופי"ט הליא ופי"ה הליצ' ועי"ש בזימ' ופי"א הלכ' ב ג ד :

פ ב ב מיי פ"ג מה'ל מעשר שני הליצ' ופיט"ו מה'ל טומאת אוכלין הלכ' ח : **פ** ב ב מיי פ"ח מה'ל אבות הטומאה הלי' ב :

פ ב ד מיי שם הלכ' י : **פ** ב ה מיי שם פ"א הליצ'ב: **פ** ב ו ז מיי שם הליצ'ט:

שיטה מקובצת

אל דבר כולם טומאת שני גזרו עליהם: **ב** דבחולין לא הוּו אלא שניות אבל לענין תרומה וקדשים: **ג** ורובא דסתמי אליביה דסתם משנה ר"מ: **ד** הלכך כי יצא מהם דם: **ה** שוין שנפל לאויר תנור שהוא כלי חרס נטמא תנור הדרי הוא ראשון: **ו** וכתבי' יִשְׁקָא ומשמע יִשְׁקָא אֵלמָא עבדי דמבשר. והני **ז** והאכל אוכל שלישי שלישי: **ח** דאי נט בתרומה לא פסל לה: **ט** וברייאתא מוכחאן כן דאסורין במעשר: **י** ומותר ליגע וי"ל דה"א דהחמירו חכמים שלא לאכול: **יא** תימא דבפ' כשמ' שהמים א"ר אסי:

רבינו גרשום

קא חזינן כל הטעון ביאת מים מדבריו סופרים כגון שצריך ליטול ידיו קודם שיאכל אם לא נטל ידיו: מותר בחולין ובמעשר. והני חולין שלקחן בכסף חולין חשוכין במעשר: מי ל' עסקי דקא ספי ליה לחבירה. כלומר שאינו אלא נגיעה וקא גני דאין נאכלין כלומר שאינו יכול אפי' להאכיל ולא מוקמת ליה **א** איבא דרבנן סברי אפי' יצא מהם דם נאכלים בידים מטואבות דמוקמין מתניין דלכול בתרומה אלא אמר רב פפא הכא בידים תחילות עסקין. כלומר מתניין דקתיא הא יצא מהם דם אין נאכלין בידים מטואבות בידים תחילות כגון שהכניס ידיו לבית המנוגע כדביעין לפרושי ור' שמעון בן אלעזר היא דבאר תחילות לחולין ומטמאות חולין: כידים דעלמא שרינהו ורבנן. כלומר מה ידים דעלמא שהגוף טהור אין ידיו אלא שניות (אף הכא שנגעו באוכלין טמאין שהאוכל ראשון וידים שניות) אף הכא נמי כיון שהגוף טהור כידים דעלמא שרינהו רבנן ואינין אלא שניות: ונוקמה כר' עקיבא. כלומר ונוקמה מתניין דקתיא הא יצא מהם דם אין נאכלים בידים מטואבות כר' עקיבא דאמר ידדים חשוכות תחילות ומטמאות לחולין: אינו אומר טמא אלא יטמא לטמא טומאת אחריה. כלומר כבר שבתוך התנור טמא ומטמא כבר אחר שהוא שלישי: הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן לא. כלומר בטומאה דאורייתא כגון שוין אבל בדרבנן כגון נטילת ידים לא אמר שנעשה שלישי: ור' אלעזר אמר ר' אושעיא מתני' בחולין כר'. כלומר מתני' דקתיא הא יצא מהם דם אין נאכלין בידים מטואבות (הכא) בחולין שנעשו על טהרת הקדש [ומיירין:] ודלא כר' יהושע בר' כלומר ר' יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני. כלומר פוסל תרומה: בחולין שנעשו על טהרת תרומה אבל אוכל אוכל שלישי שנעשו על טהרת הקדש אין חשוכו גופו שני לקדשו ואין עושה שלישי ואין מקבילין שלישי ולדבריו דר' יהושע כיון דריזו שניות יכול לאכול חולין שנעשו על טהרת

א נראה שלא ולא מוקמת לה גם אליה דרבנן דסביר דנלא מהן דם איהן נאכלין בידים מטואבין דהא מתני' לא מיייר באכילה כגון נגיעה.

למזמזומיו בטוהרה חקוקה להן, הליכך משכחת בזה שלישי, דבחולין אחרים לא משכחת שלישי (שם) דהאי אוכל שלישי חולין שנעשו על טהרת הקדש שני (שבת יד.). על טהרת הקדש שני (שבת יד.). דהוּו לכו חולין גרדי, שהמקמים חולין לטהרת הקדש בעלה דעמו ואין בדבריו כלום (סוטה ה.).

לג:

וּדְלָמָא עד כאן לא פליגי אלא באכילה. אע"ג דנקט לשון

דלמא נראה שכן הוא האמת וברייתא מוכחת כן ע

(ט) דאסורין במעשר משמע באכילה ובפרק י' חומר בקדש (תלגיגה

דף יח.): לא גרים ודלמא בשום ספר: **וּבִאכִילָה** דחולין לא פליגי. לא היה צריך כאן לאכילה דחולין

אלא אגב דנקטיה בזמנ' חגיגה (ג"ו

מדרקתני ונאכלין. ואת' ואפילו אם היה מתן אוכלין יכול לדקדק דבנגיעה איירי דאי בנגיעה שרי אמאי לא יאכל כשילא מהן דם כיון דאין גופו טמא ומותר ליגע ויש לומר י' דהחמירו חכמים שלא לאכול כשיש לו ידים מטואבות אף על גב דמותר ליגע: **דְּבִרְיָ עֲלָמָא** ביאה במקצת לא שמה ביאה. ואפילו לרש

לקיש דלמר (וצמיס דף לז:) טמא שהכניס ידו לפנים לוקה היינו דוקא במקדש דדרשינן מדכתיב בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאכת ימי טהרה מה נגיעה במקצת שמה נגיעה אף ביאה במקצת במקדש שמה ביאה: **הַנִּי מִיֵּאֵ** בטומאה דאורייתא אבא בטומאה דרבנן לא. תימא דבפרק יא' ה' דסוטה (דף ג.)

א"ר אסי רבי מאיר ורבי יהושע סברי אף שני עושה שלישי בחולין רבי מאיר דתנן כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים כו' ומותר בחולין ומאי ראה מייית מנייה הא רבי עקיבא מודה בטומאה דרבנן כדלמר הכא דמשמע דלמא לאפוקי מדר' עקיבא דלמר התם לעיל ש' עושה שלישי בחולין וי"ל דרבי אסי לית ליה דיחוי דהכא והשתא לרבי אסי היהא דפרק קמא דשבת (דף יג:) דאלו פוסלין את התרומה דמשמע תרומה ולא חולין אלא דלא כר"ע דאפילו בטומאה דרבנן סבר דשני עושה שלישי בחולין: **הַאֲבִיבְּ אוֹבֵב** ראשון ראשון. נפ"ק דשבת (דף יד.) מפרש טעמא משום דומינן דלחיל אוכלין טמאים ושקיל משקין דתרומה ושדי בפומיה ואת' ואמאי הוי ראשון בשני סגי וכ"ת משום מעשר שני דאין שני פוסלו והלא אפילו שני ויש לומר דרבי אלעזר משה מדומיו לעשות אוכל כמאכל לגמרי: מנא

לא קסבר יחולין שנעשו על טהרת חולין

משום דגזרו ידיו אטו ביאת כל גופו וצהיהא גזרה פליגי אלו טומאה גזרו על ידיו ר"ע סבר ידיו גזרו רבנן שיהו תחלות בגופו אם נכנס שם דהוי ראשון מלאורייתא: **ידיים דעלמא**. וי"מ דאפילו נטלן ומיד הכניסן ולא נגעו בשום דבר הוו שניות מחמת ביאה: **ונוקמה**. למתניתין כר"ע דהא סמימתאה היא ורובא דסתמי ואלאליבא דר"ע דסתם משנה רבי מאיר וסתם ספרא רבי יהודה וכולוהו אליבא דרבי עקיבא(ט) וכיון דשמעת לרבי עקיבא דלמר ידיו תחלות אוקי למתניתין בדדייה: **אכל לחולין שניות הוין**. הלכך מוקי לה כרבי שמעון בן אלעזר דלמר כדכיר אף לחולין אין תחלות: **וליהוין נמי שניות**. וכרבי עקיבא מתוקמאן שפיר: **דהא שמעינן ליה דמר שני אלעזר שני בחולין** וליא מהם דם פסלו בזה ידים: **דקנן**. דפרק כשמ שהמים (פסוטה דף סז:) **זו בינים**. יום שמיני את רבי אלעזר שני עזריה נחיא וכל היכא דתני זו ביים סתמא ההוא יומא הוה והכי אמרינן בצרכות (דף קמ:.) שרץ שנפל לאויר תגורא והרי הוא ראשון והתנור מטמא מה שבתוכו והוי שני וכתבי' ויטמא ומשמע יטמא אלמא עבדי שלישי: **על ככר**. דסתם תנור ככרות בתוכו: **שמטמא את השלישי**. וקרא משמע בין חולין ובין תרומה: **בטומאה דאורייתא**. כגון שרץ: **אכל בטומאה דרבנן**. כגון ידים דמדרבנן הוא דהויין שניות: **על טהרם הקדש**. כגון אדם הרגיל לאכול קדשים ורואה להיות רגיל מדיר בשמירת טהרתו ושומר אף חולין מכל טומאות הפוסלות בקדש ואשמעינן דשני עבדי בזה שלישי: **ודלא כרבי יהושע**. דלמר חולין שנעשו על טהרת הקדש לא פסיל בזה שלישי דבעלה דעמו ואין יכול להתפסים על חולין טהרת הקדש: **האוכל אוכל ראשון**. נעשה גופו ראשון להיות מגעו שני והאוכל אוכל שני נעשה גופו שני להיות מגעו שלישי והאוכל וְשְׁלִישִׁי שלישי. ולקמיה [לה:] מפרש טעמא דר"א דמשוי אוכל כמאכל עצמו. ודוקא שאכל חיי פרס שהו עושה אוכלין עמאין לפסול את הגוייה והן שני ביאי דלדמר בעירובין (דף פב:) **אכל בנגיעה לא מטמא אוכל אדם שאין אדם וכלים מיטמאין אלא מאז טומאה:** **רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון**. או אוכל שני הוי שני דסבירא ליה לרבי יהושע דלא משוינן אוכל כמאכל. ולקמיה [לה:] מפרש כי איכל אוכל שני אמאי משוי ליה שני: **שלישי שני לקדש**. האוכל מאכל שלישי נעשה גופו שני לקדש ועבדי שלישי ורביעי. ולקמיה [שם] מפרש טעמא: **ואין שני לתרומה**. דאי נגע וילתתרומה לא פסל לה אכל מיכל תרומה אסור דשלישי מיהא הוי ליאשר באכילה. דאף ע"ג דלמר רבי יהושע אין אוכל נעשה כמאכל ה"מ באוכל אוכל ראשון דלא הוי ראשון למיעבד שני אכל לאימסורי באכילה מודה דשלישי עבדי האוכלו שלישי וה"ג אמרינן לקמן (דף לה:) בשמעתין:

השוואת פרק שני חולין

כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים. כל שהוא מן התורה טהור וסופרים גזרו עליו טומאה כגון הידים והכלים שנטמאו במשקין והבא ראשו ורובו צמים שאובין וכל האמורים ביציאות השבת אכל שמונה עשר דבר [שבת יג:] כולם טומאת שני אלטומאה גזרו עליהם ומטמא את הקדש עד שעושה שלישי וטמא

הוא שעושה רביעי: **ופוסל אם הסרומה**. דשלישי בתרומה פסול ולא עבדי רביעי. במסכת סוטה (נע.) נפקא לן מטבול יום צקל וחומר: **וחכמים אומרים במעשר**. אלמא שאני מעשר מחולין: **ממאי**. ילפת מדרבנן דשני עושה שלישי במעשר: **דלמא עד כאן**. לא (ה) קאסרי רבנן אלא דאסור לאכול מי שיזיו מסואבות או הבא צמים שאובים לא יאכל במעשר דאסורין במעשר אכילה משמע אכל באכילה דחולין מודו ובנגיעה דמעשר נמי לא אסרי ומתניתין אסר להו אפילו בנגיעה: **מדקסני נאכלין**. ולא קמני אוכלין מי שיזיו מסואבות דידקוק מניה הא ילא דם לא יאכלס אלא נאכלין לאחרים על ידי מי שיזיו מסואבות: **דקספי ליה חצריה**. ובהא דייקנין הא הוכשרו אין נאכלין לאחרים אלמא פסלא בזה נגיעת שני והא ליכא למאן דלמר: (י ט) לא עסקינן כו'. כלומר מי לא משמע נמי נאכלין לאחרים ואפילו הכי דייק כנא. מתניתין דדייק הא הוכשרו פסלא בזה נגיעת ידים מסואבות לאו בידים שניות קאמר אלא בידים תחלות ולקמיה מפרש ליה נינהו ידים תחלות אף להיות ראשונות לחולין רבי שמעון בן אלעזר היא: **דסניא אין ידים תחלות לחולין**. במקום שהזכר ידים תחלות כגון ידים שהוכנסו לבית המנוגע דמיקרו תחלות לא הזכירו אלא חולין דבחולין לא הוו אלא שניות שאלא לענין תרומה וקדשים דאורייתא תחלות משא"כ בשאר ידים דאפילו לתרומה שניות הוין: **רבי שמעון בן אלעזר אומר ידים תחלות**. הזכירו אכל חולין וידים סתם ידים הזכירו אכל תרומה לעשותה שלישי ולפוסלה: **הכניס ידיו**. כשנטלן וטיהרן מטומאת סתם ידים: **ביאה במקצת לא שמה ביאה**. דאי שמה ביאה הוי כל גופו טמא ודעי עזריה משום והבא אל הבית (ויקרא יד) ואין ידים הוא דמטמינן. וטעמא דתרווייהו

כגזרו רבנן דרבי מאיר וסתם ספרא רבי יהודה וכולוהו אליבא דרבי עקיבא(ט) וכיון דשמעת לרבי עקיבא דלמר ידיו תחלות אוקי למתניתין בדדייה: **אכל לחולין שניות הוין**. הלכך מוקי לה כרבי שמעון בן אלעזר דלמר כדכיר אף לחולין אין תחלות: **וליהוין נמי שניות**. וכרבי עקיבא מתוקמאן שפיר: **דהא שמעינן ליה דמר שני אלעזר שני בחולין** וליא מהם דם פסלו בזה ידים: **דקנן**. דפרק כשמ שהמים (פסוטה דף סז:) **זו בינים**. יום שמיני את רבי אלעזר שני עזריה נחיא וכל היכא דתני זו ביים סתמא ההוא יומא הוה והכי אמרינן בצרכות (דף קמ:.) שרץ שנפל לאויר תגורא והרי הוא ראשון והתנור מטמא מה שבתוכו והוי שני וכתבי' ויטמא ומשמע יטמא אלמא עבדי שלישי: **על ככר**. דסתם תנור ככרות בתוכו: **שמטמא את השלישי**. וקרא משמע בין חולין ובין תרומה: **בטומאה דאורייתא**. כגון שרץ: **אכל בטומאה דרבנן**. כגון ידים דמדרבנן הוא דהויין שניות: **על טהרם הקדש**. כגון אדם הרגיל לאכול קדשים ורואה להיות רגיל מדיר בשמירת טהרתו ושומר אף חולין מכל טומאות הפוסלות בקדש ואשמעינן דשני עבדי בזה שלישי: **ודלא כרבי יהושע**. דלמר חולין שנעשו על טהרת הקדש לא פסיל בזה שלישי דבעלה דעמו ואין יכול להתפסים על חולין טהרת הקדש: **האוכל אוכל ראשון**. נעשה גופו ראשון להיות מגעו שני והאוכל אוכל שני נעשה גופו שני להיות מגעו שלישי והאוכל וְשְׁלִישִׁי שלישי. ולקמיה [לה:] מפרש טעמא דר"א דמשוי אוכל כמאכל עצמו. ודוקא שאכל חיי פרס שהו עושה אוכלין עמאין לפסול את הגוייה והן שני ביאי דלדמר בעירובין (דף פב:) **אכל בנגיעה לא מטמא אוכל אדם שאין אדם וכלים מיטמאין אלא מאז טומאה:** **רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון**. או אוכל שני הוי שני דסבירא ליה לרבי יהושע דלא משוינן אוכל כמאכל. ולקמיה [לה:] מפרש כי איכל אוכל שני אמאי משוי ליה שני: **שלישי שני לקדש**. האוכל מאכל שלישי נעשה גופו שני לקדש ועבדי שלישי ורביעי. ולקמיה [שם] מפרש טעמא: **ואין שני לתרומה**. דאי נגע וילתתרומה לא פסל לה אכל מיכל תרומה אסור דשלישי מיהא הוי ליאשר באכילה. דאף ע"ג דלמר רבי יהושע אין אוכל נעשה כמאכל ה"מ באוכל אוכל ראשון דלא הוי ראשון למיעבד שני אכל לאימסורי באכילה מודה דשלישי עבדי האוכלו שלישי וה"ג אמרינן לקמן (דף לה:) בשמעתין:

שכאוריו יטמאו (פסחים שם). להכי נקט ככר, לפי שהוא מאי בתנור שהוא כלי חרס (סוטה שם). האוכל אוכל כלי חרס (סוטה ה.). וי"מ דאסורין במעשר משמע באכילה ובפרק י' חומר בקדש (תלגיגה דף יח.): לא גרים ודלמא בשום ספר: **וּבִאכִילָה** דחולין לא פליגי. לא היה צריך כאן לאכילה דחולין אלא אגב דנקטיה בזמנ' חגיגה (ג"ו מדרקתני ונאכלין. ואת' ואפילו אם היה מתן אוכלין יכול לדקדק דבנגיעה איירי דאי בנגיעה שרי אמאי לא יאכל כשילא מהן דם כיון דאין גופו טמא ומותר ליגע ויש לומר י' דהחמירו חכמים שלא לאכול כשיש לו ידים מטואבות אף על גב דמותר ליגע: **דְּבִרְיָ עֲלָמָא** ביאה במקצת לא שמה ביאה. ואפילו לרש לקיש דלמר (וצמיס דף לז:) טמא שהכניס ידו לפנים לוקה היינו דוקא במקדש דדרשינן מדכתיב בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאכת ימי טהרה מה נגיעה במקצת שמה נגיעה אף ביאה במקצת במקדש שמה ביאה: **הַנִּי מִיֵּאֵ** בטומאה דאורייתא אבא בטומאה דרבנן לא. תימא דבפרק יא' ה' דסוטה (דף ג.)

מסורת הש"ס

אל דבר כולם טומאת שני גזרו עליהם: **ב** דבחולין לא הוּו אלא שניות אבל לענין תרומה וקדשים: **ג** ורובא דסתמי אליביה דסתם משנה ר"מ: **ד** הלכך כי יצא מהם דם: **ה** שוין שנפל לאויר תנור שהוא כלי חרס נטמא תנור הדרי הוא ראשון: **ו** וכתבי' יִשְׁקָא ומשמע יִשְׁקָא אֵלמָא עבדי דמבשר. והני **ז** והאכל אוכל שלישי שלישי: **ח** דאי נט בתרומה לא פסל לה: **ט** וברייאתא מוכחאן כן דאסורין במעשר: **י** ומותר ליגע וי"ל דה"א דהחמירו חכמים שלא לאכול: **יא** תימא דבפ' כשמ' שהמים א"ר אסי:

תורה אור השלם

ו. וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תובו כל אשר בתוכם יִשְׁקָא וְאָתוּ תִשְׁפֹּר: וקרא יא לג

הנהגות הב"ח

אל רש"י ד"ה דלמא ע"כ לא קאמרי רבנן וכו' במעשר דאסורין במעשר: (ג) תוס' ד"ה ודלמא וכו' מוכחת דאסורין במעשר:

מוסף רש"י

כל הטעון ביאת מים מדבריו סופרים. כל שהוא טהור מן התורה וחכמים הוקיעוהו לזה צמים ולטהר, כגון הבא ראשו ורובו צמים שאובין והאוכל חיי פרס אוכלין טמאין והידים שהלביסם בעילה, טמא בתורת עיס המעשר. (סוטה א. ובעי"ז חגיגה יח.) **משמא** לא הקדש (הי). להיות שלישי ויפשה רביעי (סוטה שם) כלומר נתנו עליהן טומאת שני לטומאה ובהו מטמא את הקדש להיות קרוי טמא ופוסל עוד את הרביעי (חגיגה שם). **ופוסל את התרומה**. להיפסל היא עמלה אכל אינה פוסלת אלא לעשות רביעי (שם). ומותר בחולין. לטמול חולין מדלא קמני ואינו פוסל את החולין ומקט לישא דמותר אפילו לאלול משמע (שם). ודחכמים אסורים במעשר. באכילה אכל נגיעה שרי, וחולין אף לטמול, והא הכי אמר בתנייה (סוטה שם). **בר יביום**. בזמנ' צרכות (כח:.) מניסין דכל היכא דמני בו חייב הוא יום שאובין את ר"א בן עזריה לנשיאות, שמחירו למלמדים שנתנו רשות ליכנס לבית, שהיה רבן גמליאל אומר כל מ"ח שאין תוכו ככרו אל יכנס לבית"ד ורבה תורה בו ביים ואלו הימה הלכס מליה צביה מדרש של פירשוהו (סוטה כד:.) **וכל כלי חרש וגו'**. אשך יפול מהם אל תובו, ומלא צהכל שחטיין (עירל דני) אש"פ שלא נגע אלא בעל דלאו בחיורי הא היה עלו ראשון ומבי כל אשר בתוכו יטמא מחמת הכל, ה"ל אוכל שני (פסחים יח.) **טמא לא נאמר**. כל אשר בתוכו טמא, אלא יטמא. למדש נמי יִשְׁקָא, שטמאן אחרים (סוטה שם). **דלא ילמד שני**. דהא קרא שמעתי באוכלין דבתיבי בתריה מכל האוכל אשר יאכל וכוהו הויא הכל, יטמא, אלמא כבר שני עושה שלישי, ואף בחולין דקרא סתמא כתיב, והא ליכא למימר דלחולין שבו מקלינן טומאה מן השרץ דליהו אורי כלי מנאן דמלי טומאה וניהוו אוכל ראשון. דל"כ אף כלים